

Időutazás a 2010-ben 100 éves Délmagyarországgal: 1950 (41. rész)

SZTAHANOVISTÁK, AZ ÚJ HÍRESSÉGEK

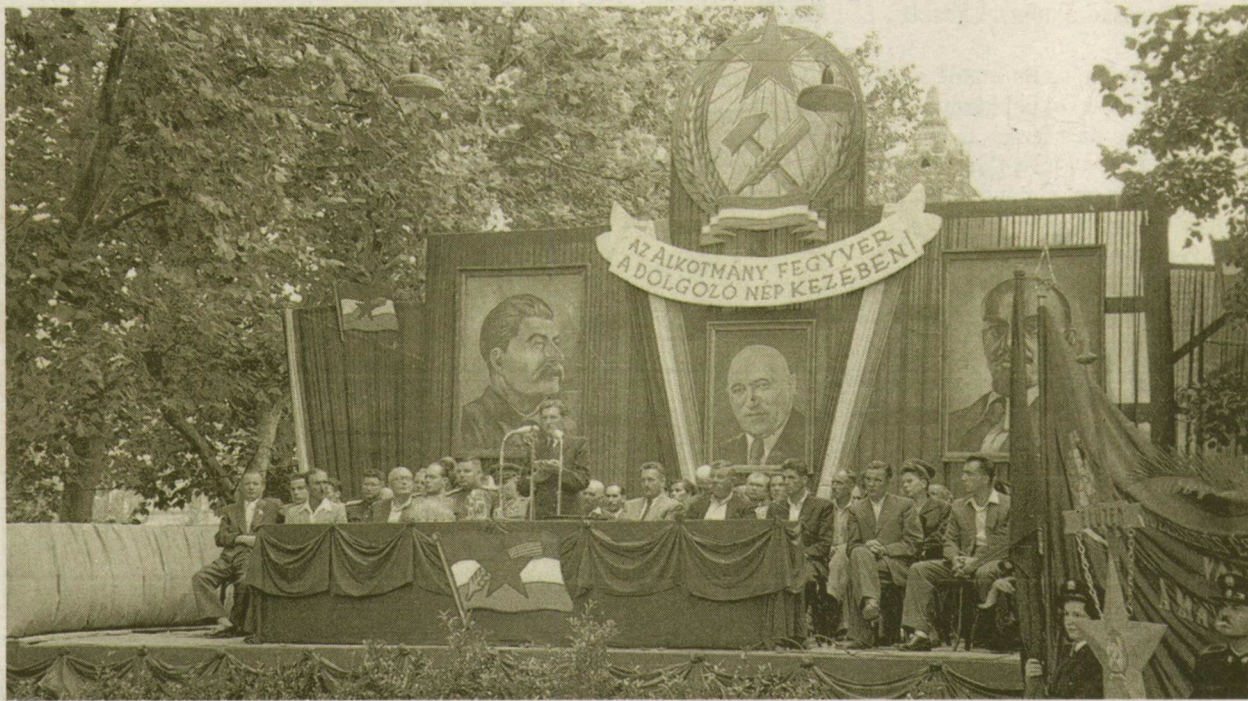
Hatvan hét múlva lesz 100 éves az 1910. május 22-én útjára bocsátott Délmagyarország. Lapunk e jubileuma alkalmából, mintegy visszazárlásként, időutazásra hívjuk olvasóinkat: hétről hétre egy-egy esztendő újságtermését átlapozva föl-villantjuk, milyennek láttatta a világot, az országot, a régiót, Szegedet – a Délmagyarországot. A magyar vidék legpatinásabb lapja sorozatának negyvenegyedik állomása: 1950.

ÚJSZÁSI ILONA

„A sztahanovista munkásoknak és él-munkásoknak, az üzemek, a város, a falvak és tanyaközpontok minden dolgozójának”, s persze párttagjainak kíván a Magyar Dolgozók Pártja Nagyszegedi Pártbizottsága „az ötéves terv első évében boldog újévet” – adja meg a „merre van előre?” ki nem mondott kérdésre a választ lapunk január 1-jén.

Dicsőségtabló

„Akikre büszkék vagyunk...” címmel január 11-én indított új rovatunkban rajzos portrékkal együtt mutatjuk be a kor „celebjeit”, vagyis hírességeit: a sztahanovistákat. „Horváth Ede a Győri Vagongyár országos híru sztahanovistája. Teljesítménye 4122 százalék. (...) Ezek között a becsületes és öntudatos dolgozók között van Faragó Sz. Mihály né elvtársnő, a DÉMA cipőgyár talpcsiszolója. A felszabadulás óta különösen jól végzi munkáját. A sztálini műszakban 353 százalékot ért el. (...) De nemcsak a termelésben, hanem a pártmunkában is

„A szegedi üzemek dolgozói köszöntik az egyéves Alkotmányt” augusztus 20-án

FOTÓ: MÓRA FERENC MÚZEUM, TÖRTÉNETI OSZTÁLY

kommunistához illően kiveszi részét. Tízszázalékos és népnevelő, szabadidejében ideológiailag nevelő társát...”

Szovjet dolgozók

A példaképpé váló új módszereket lapunkon megjelenik a fotó, de csak a Szovjetunió életének idealizált pillanatfelvételeit közöljük – január 18-ától. Így például „Szórakoznak, sportolnak, művelődnek a szovjet dolgozók” című „képriport” propagandaszövegei: „Krasznodár vidéken az

Uszt-Labinszkaja telepen a kolhoz olvasóterme”, „A moszkvai 'Szovjetek szárnya' munkásklubban tornagyakorlaton vesznek részt a dolgozók”.

Rajzokkal gazdagon illusztrált összeállítást kapnak olvasóink Leninről. „Lenin él” címmel Pósa Péter ismeretterjesztője a január 21-i címlapra kerül. Az ötödik oldal egésze Leniné – öt rajz és öt szöveg.

A személyes meggyőzés eszközeit választja a szegedi egyetemre látogató „Szapozkov elvtárs”, akinek a klinikakertben tett sétájáról fotót is közlünk, s eláruljuk: a sebészprofesszor ötnapos látogatásán elmagyarázta „a burzsoá tudomány” és a „szovjet tudomány” különbségét.

Példaképek

Sztahanovista szövegű, „a Szovjetunió országos híru” Dubjaga elvtársnője tart előadást Szegeden – adjuk hírül február 16-án. „Rákosi elvtárs megvilágította az utat a Ruházati Nemzeti Vállalat ifjú munkásainak is. Így válnak a termelés és tanulás igazi rohamcsapatává. (...) Megalakították az üzem első ifjú munkásokból álló 200-as brigádját. Széll Ferenc, Terhes Aranka és Szécsi Anna most elhatározták, hogy a hét végére napi teljesítményüket 300 százalékra emelik” – folytatódik a hurraóptimista tudósítás.

A mezőgazdaság sem marad példakép, pontosabban ellenségek nélkül. „Várostanyán is letűnik a régi világ. A

KRONOLÓGIA. 1950. január 2.:

Megindul az első ötéves terv. **Április 4.:** Nemzeti ünnepé nyilvánította az Elnöki Tanács. **Május 7.:** Minisztertanácsi rendelet az önálló termelőszövetkezetek alakításáról. **Június 1.:** Először osztják ki a József Attila irodalmi díjakat. **Június 13.:** A belügyminiszter Kádár János feloszlatta a szabadkőműves páholyokat. **Június 15.:** Budapesten és 19 megyeszékhelyen megalakulnak a tanácsok – Csongrád megye székhelye: Hódmezővásárhely. Szeged határában 9 önálló tanyaközséget szerveztek – az ottani lakosság számával csökkent Szeged népessége. **Július 29.:** Államosítják a közforgalmú gyógyszertárakat. **Szeptember 26.:** A katolikus Papok Országos Békébizottságának felhívása – minden pap és hívó kötelessége a tanácsválasztás és a békéért folyó harc. **Október 3.:** Mezőgazdasági kísérleti intézet alakítása Szegeden. **November 7.:** Állami ünnep.

»Vörös Csillag« termelőcsoport a Párt vezetésével visszaveri a kulákok támadásait” – hangsúlyozza „a jugoszláv határ közelében” folyó ideológiai harcról szóló riportjában Koloszar Béla. E harc eredményességét hivatott szolgálni „a szegedi dolgozóknak” a Korzó Moziban kezdődő előadássorozat, melynek cí-

→ Arcél: Balogh István (1894–1976)

Balogh István Temesvárott teológiát végzett, majd 1918-ban pappá szentelték. A budapesti és a szegedi tudományegyetemen 1925–29-ben filozófiát hallgatott; káplán, majd Szeged-alsóközponti plébános. „Az első zsidótörvény és a sajtórendészeti törvény alapján a zsidó származású Pásztor Józseftől formailag Balogh Jánoshoz, de valójában bátyja, Balogh István kezébe került az újság. Balogh páter 1939. január 6-án rányomtatta a lap fejlécére, hogy »keresztény politikai napilap«, de igyekezett megőrizni a Délmagyarország liberális és demokrata jellegét” – írja Miklós Péter történész. 1944 novemberétől azonban Balogh páter – Erdei Ferencsel és Révai Józseffel együtt – az első koalíciós demokratikus lap, a szegedi Délmagyarország társszerkesztője (1945 májusáig) lett. A debreceni ideiglenes nemzetgyűlés tagjaként, majd a miniszterelnökség államtitkáráként tűnt föl. Gyakran jelentek meg cikkei, beszédei a Délmagyarországban. Részt vett a pápi békeemegyezes megalkotásában (1950). Az 1950-es években vidéki plébános, majd a budapesti belvárosi Szent Mihály-templom lelkesze. Pelle János villantja fel 2006 márciusában megjelent cikkében, melyben állítja: „Balogh páter több volt egyszerű úgynöknel, Rákosi mellett asszisztált az ellenzéki pártokat felszámoló szalámi-politikához”.

KÜLPOLITIKAI KARIKATÚRA

MUNKATÁRSUNKTÓL

Az ötvenes évek elejének újítása: a politikai karikatúra, de csakis a titoista Jugoszláviáról vagy az imperialistákról. „Az Export-Import Bank, amely az Egyesült Államok kormányának úgynöksége 1949 szeptemberében 20 millió dolláros hitelt nyújtott Titonak” – olvasható a február 24-i karikatúra fölött. „A jugoszláv kormány a kölcsön ellenében kötelezte magát, hogy az amerikaiaknak stratégiai nyersanyagokat szállít, a kölcsönt pedig stratégiai nyersanyagokat termelő bányák – mint például vörösréz, ólom, cink, stb. – kiaknázására fordítja, és emeli ezektnek a nyersanyagoknak az exportját.”

LENIN-SZTÁLIN-SZOBOR „Készül a Sztálin-szobor. Szeged dolgozói nagy lelkesedéssel járulnak hozzá az előállítás anyagi költségeihez” – írjuk június 16-án. „Április 4-én, a felszabadulás emlékünnepe alkalmával már meg is történt a szobor alapkövetéle” a Tisza-parton. „Tápai János elvtárs, szobrászművész, az egykori vasmunkás elkészült a szobor agyagmodelljével, amely már várja az ércbeöntését. A modell Picus és Taurit Sztálin-díjat nyert szoborműve után készült. (...) Nemsokára áll majd a Tisza-parton, hogy kifejezze Szeged dolgozóinak háláját és hűségét a nagy Sztálin iránt és hirdesse későbbi nemzedékeknek is, hogy kinek köszönhetik elsősorban gondtalan, biztos életüket ebben az országban.” „Szeged dolgozói ma, pénteken avatják fel a tanítómestereink iránti hála kifejezéséppen emelt Lenin-Sztálin-szobrot” – látható a Somogyi-könyvtár helyismereti gyűjteménye fotóin. Azt írjuk december 29-én, pénteken: a budapesti szoborállítás megelőző szegedi ünnepségen, az ország első Lenin-Sztálin-szobránál „Révai József elvtárs, népművelési miniszter mond ünnepi” beszédet.

NAPI HÍREK

Tükört tart szülővárosának és a régióknak a Délmagyarországot. A cikkek, információk fölött a forrás: „saját tudósítónktól” – most 1950-ből.

MUNKATÁRSUNKTÓL

FÁKLYA FILMSZÍNHÁZ. „A szegedi dolgozók kívánsága teljesül február 9-én, csütörtökön. Ezen a napon kezd meg működését a Széchenyi Mozi helyiségében a Fáklya Filmszínház” (február 4., szombat).

NYÁRI TELÍSZALÁMI. „Több szegedi üzem, így a Pick Szalámigyár korszerűsítésére egymillió forintot szavazott meg a Nép-gazdasági Tanács. Ha üzembe helyezik az új transzformátort, már nyári időszakban is gyárthatnak telíszalámit” (február 9., csütörtök).

SÜLYEMELŐK. „Vasárnap délelőtt Szegeden tartanak bemutatót a szovjet súlyemelő, a Magyar-Szovjet Barátsági Hónap keretében. A Szovjetunió súlyemelőcsoportja az első helyen áll a világon.” Lopatin pehelysúlyú, Szvitilko könnyűsúlyú, Gugánov középsúlyú, Vorobjev félnehézsúlyú, Medvegyev nehézsúlyú versenyzőben „pompásan kiégészi egymást az erő és a technika” (március 8., szerda).

ÉLMUNKÁSBÓL IGAZGATÓ. „Varga Lajos elvtárs, Szeged első gázgyári élmun-kása lett a Gázgyár új vállalatvezetője” (április 20., csütörtök).

ÚJ KÖZSÉGHÁZAK. „Három Szeged környéki községben, Ruzsajáráson, Szatymazon és Lengyelkápólnán fejeződött be az új község-házak építése. Mindhárom község-ház egyenként 200 ezer forintba került, s 80 ezer forintos költséggel jegyzői lakásokat is építettek melléjük” (május 4., csütörtök).

LÓKUPECEK ELLEN. „A kupeczek megátalására egy újabb rendelkezést bocsátott a MEZIG. A rendelet szerint lovat venni, vagy eladni csak községi eljárás igazolásával lehet. Csak olyan egyén adhat el lovat, illetve vehet, aki igazolja, hogy mezőgazdasági munkából él és nincs semmiféle mellékfoglalkozása” (június 2., péntek).

KENYÉRCSATA. „Még 20 napja sincs, hogy Csongrád megye dolgozó parasztsága egész évi fáradságos munkájának gyümölcsét learatta.” „A kenyércsata újabb állomásán a cséplés, terménybegyűjtés sikeréért küzd Csongrád megye minden öntudatos dolgozója” (július 23., vasárnap).

ELLENESÉGES ÜGYNÖK. „Az ellenséges úgynökök közé tartozik Kocsis Antal, Juhász Gyula utcai háztulajdonos, közismert jobboldali szociáldemokrata, akinek a lakásán a rendőrség 50 kiló kenyéret talált, amelyet a disznókkal akart megetetni. De 35 kiló cukrot is találtak nála. A dolgozó nép bírósága példás büntetéssel sújtotta: a bíróság másfél évi börtönrre, ötévi hivatali és politikai jogvesztésre, kétezzer forint vagyoni elégtételre, 500 forint mellékbüntetésre és Szeged területéről hat hónapra kitiltásra ítélte” (augusztus 22., kedd).

KOMÓCSIN KÉPVISELŐ. „Az újszegediek ifj. Komócsin Mihály elvtárs képviselői beszámolója alkalmával több kérdést felvetettek, melyek közül Komócsin elvtárs zámosat átbeszélt a Városi tanáccsal”, azokat a lehetőségek határain belül elintézte (szeptember 14., csütörtök).

TANÁCSVÁLASZTÁS. „A helyi tanácsok választáson: 97,8 százalékos eredménnyel elsősorban győzelmet aratott a népfront.” Csongrád megye választásra jogosult 286.153 szavazója közül 277.566 voksolt; a népfontra 270.353, ellene 2.427 voks érkezett, az érvénytelen szavazatok száma: 4.786” (október 25., szerda).

DOROZSMAI VILLAMOS. „Régi vágy teljesül a mai napon: villamos köti össze Dorozsmát Szegeddel” (december 20., szerda).

További információk, FOTÓK a témáról az interneten! www.delmagyar.hu

További információk, FOTÓK a témáról az interneten! www.delmagyar.hu